

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θεοδώρα Α. Χρυσάφογεώργου

Φοιτήτρια Η' εξαμήνου (4^ο έτους)

**Ο χορός και το τραγούδι μέσα από την λαϊκή παράδοση, στις
κοινότητες Πρασιά και Ραυτόπουλο Ευρυτανίας.**

Επιβλέποντες: Ιωάννης Γιάκας επίκουρος καθηγητής

Ιωάννης Δήμας μέλος Ε.Ε.ΔΙΠ.

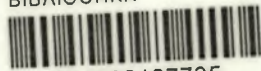
Τρίκαλα 2011

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 9737/1
Ημερ. Εισ.: 28/09/2011
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιδετικός Κωδικός: ΠΤ-ΤΕΦΑΑ
2011
ΧΡΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000107735

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θεοδώρα Α. Χρυσάφογεώργου

Φοιτήτρια Η' εξαμήνου (4^ο έτος)

**Ο χορός και το τραγούδι μέσα από την λαϊκή παράδοση, στις
κοινότητες Πρασιά και Ραντόπουλο Ευρυτανίας.**

Επιβλέποντες: Ιωάννης Γιάκας επίκουρος καθηγητής

Ιωάννης Δήμας μέλος Ε.Ε.ΔΙΠ.

Τρίκαλα 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο 1^ο

1.	Εισαγωγή	5
1.1	Γεωγραφικά – Ιστορικά	6
1.2	Σκοπός - Μεθοδολογία	7
1.3	Οι κυριότεροι χοροί της περιοχής	8
1.4	Κλειστός Αργιθέας	8
1.5	Τσάμικος	10

Κεφάλαιο 2^ο

2.	Γάμος – γέννηση – θάνατος	13
2.1	Γάμος	13
2.2	Γέννηση – νανουρίσματα	24
2.3	Θάνατος	25

Κεφάλαιο 3^ο

3. Λαϊκές εκδηλώσεις – νυχτέρια	26
3.1 Γιορτές του χρόνου – τοπικά έθιμα – τραγούδια	34
3.2 Απόκριες – Καθαρά Δευτέρα	38
3.3 Λαζάρου – Πάσχα	39

Κεφάλαιο 4^ο

4. Τοπική παραδοσιακή φορεσιά	40
4.1 Ανδρική παραδοσιακή φορεσιά	41
4.2 Γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά	42

Κεφάλαιο 5^ο

5. Συμπεράσματα - Επίλογος	43
5.1 φωτογραφικό υλικό	44
5.2 Βιβλιογραφία	52

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Πρασιά και το Ραυτόπουλο είναι δυο γραφικά χωριά του Καρπενησίου, ανήκουν στο Νομό Ευρυτανίας και στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Στερεάς Ελλάδος. Συνορεύουν γεωγραφικά με τους Νομούς Καρδίτσας, Φθιώτιδος, Αιτωλοακαρνανίας και Άρτας όπου έχουν επηρεαστεί αρκετά σε πολλούς τομείς από αυτές τις περιοχές. Κυριότερος από αυτούς η κουλτούρα των περιοχών αυτών. Κουλτούρα λέγοντας τις συνήθειες της καθημερινής ζωής, τα ήθη, έθιμα αλλά και τους παραδοσιακούς χορούς όπου είναι και το θέμα της έρευνας που έγινε.

1.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Το Ραυτόπουλο είναι ένα "όμορφο" χωριό που αποτελεί και την έδρα του Δήμου Ασπροποτάμου. Είναι κτισμένο σε υψόμετρο 880 μ. και διαθέτει εκπληκτική θέα στις ομορφιές της Ευρυτανικής γης. Το συναντάμε στους πρόποδες του Ντελιδημιού, της Τσιούκας. Από την κορυφή της Τσιούκας, υψόμετρο 1475 μ. έχει κανείς πανοραμική θέα της ροής του Αχελώου και των βουνών των Αγράφων και του Βάλτου. Η Πρασιά ή αλλιώς το βασίλειο των βουνών. Η φύση στη Πρασιά είναι πραγματικά μεγαλειώδης. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα ορεινό πεδίο στη Δυτική Ευρυτανία που είναι φυσική συνέχεια της οροσειράς της Πίνδου.

1.1 Άποψη από τα μεγαλύτερο κυπαρίσσι στην Ελλάδα στην Πρασιά Ευρυτανίας το ύψος του αγγίζει τα 35 μέτρα.

1.2 Η Αγία Παρασκευή η κεντρική εκκλησία στο Ραυτόπουλο.

1.2 Σκοπός - Μεθοδολογία

Η μέθοδος και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η συμμετοχική παρατήρηση, οι επιτόπιες συνεντεύξεις με συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο, η μαγνητοσκόπηση-βιντεοσκόπηση και η ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας.

Σκοπός της εργασίας ήταν ο εντοπισμός και η περιγραφή των εθίμων και των χορευτικών περιστάσεων στα χωρία Ραυτόπουλο και Πρασιά Ευρυτανίας.

Η προσέγγιση των θεμάτων έγινε με σφαιρική μελέτη, περιγράφοντας το οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο των περιοχών σε σχέση με την παράδοση των Ευρυτάνων.

Οι κάτοικοι με ευχαρίστηση με βοήθησαν στο έργο μου και προσπάθησαν να μου δώσουν στοιχεία που είτε τα είχαν βιώσει οι ίδιοι είτε τα είχαν ακούσει από μεγαλύτερους.

Τις συνεντεύξεις της πήρα την περίοδο καλοκαιριού 2009-2010, από τους κατοίκους των περιοχών αυτών, Σταυρούλα Αζούκη, Γεώργιο Ευαγγελοδήμο, Δήμητρα Παπαδήμου, Φάνη Παπαδήμο, Δημήτριο Ντασιώτη, Ελένη Μπαστάνη, Σταυρούλα Μπράζα, Μαρία Σβάρνα

1.3 ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ερευνώντας την περιοχή αυτή όσον αφορά τους κυριότερους παραδοσιακούς χορούς που χόρευαν και χορεύουν κατά καιρούς οι κάτοικοι τις σε διάφορα σημαντικά γεγονότα της ζωής τους βλέπουμε κατά κύριο λόγο ως τους πιο συνηθέστερους χορούς τον Κλειστό Αργιθέας αλλά και το τσάμικο.

1.4 ΚΛΕΙΣΤΟΣ ΑΡΓΙΘΕΑΣ

Χορός με χορευτική δομή το τσάμικο, χωρίζεται σε δύο μέρη ένα αργό και ένα γρήγορο. Έχει ρυθμική αγωγή $\frac{3}{4}$ και έχει 4 μουσικά μέτρα και 8 χορευτικές κινήσεις, αναλύεται ως εξής (1-2-3),(1-2-3),(1-2-3),(1-2-3) στο αργό του μέρος και στο γρήγορο (1-2-3-4·4),(1-2-3-4·4), (1-2-3-4·4),(1-2-3-4·4). Χορεύεται και από άνδρες και γυναίκες με σειρά πρώτα οι άνδρες και ειδικά οι γηραιότεροι και μετά οι γυναίκες, πιάνονται με χορευτική λαβή αγκαζέ. Προέρχεται από την ορεινή περιοχή Αργιθέα του Νομού Καρδίτσας και χορεύεται σε όλες τις συνοριακές περιοχές και νομούς όπως και στις περιοχές που εξετάσαμε. Κάποια από τα τραγούδια αυτά είναι :

ΑΠΑΝΩ ΣΤΑ ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ τραγούδησε ο Γεώργιος
Ευαγγελοδήμος

Απάνω στα ψηλά βουνά, (2)

Αϊ μωρέ πάνω στα ψηλά βουνά.

Στα βλάχικα κονάκια, (2)

Αϊ χήρας γιός αγάπησε,

Μια όμορφη βλαχοπούλα. (2)

Αϊ όταν την πρωτοαγάπησε,

Βλάχα μου και βλαχοπούλα. (2)

Αϊ κι όταν την παράτησε παλιό βλάχα της λέει (2)

Παλιό βλάχα της λέει.

Εγώ ήβρα και αρραβώνιασα,

Να βρεις και συ να πάρεις. (2)

Για δε μου λες να πάω χαθώ,

Παρά μου λες να παντρευτώ και άλλον άντρα να πάρω. (2)

Αϊ αν θέλεις βλάχα μου, να χαθείς

Και στο γκρεμνό να πέσεις. (2)

ΣΑΝ ΑΛΛΟ ΔΕΝ ΜΕ ΜΑΡΑΝΕ* τραγούδησε η *Ελένη Μπαστάνη

Αϊ σαν άλλο δε με μάρανε στον απάνω κόσμο. (2)

Αϊ της νύχτας το περπάτημα αι και της αυγής ο ύπνος.

Αϊ σαν τ' άλογο Γιωργή μ' το γρήγορο. (2)

Τ' άλογο το γρήγορο σαν το γοργό ζευγάρι

Όρε σαν την γυναίκα, γυναίκα τη καλή, (2)

Όρε σαν την γυναίκα τη καλή που να τιμάει τον άνδρα.

1.5 ΤΣΑΜΙΚΟΣ

Χορός που χορεύεται στη ευρεία περιοχή της Ευρυτανίας όπως και στην Ρούμελη και στο Μοριά αλλά και στην Ήπειρο όπως έχουμε διδαχθεί τα δύο χρόνια στην ειδικότητα. Έχει ρυθμό 6/8 και εκτελείται σε 6 μουσικά μέτρα και περιλαμβάνει 18 χορευτικές κινήσεις αναλύεται ως εξής: (1·1-2-3), (4·4-5-6), (7-8-9), (1·1-2-3), (4-5-6). Χορεύεται από άνδρες και γυναίκες ανάμεικτα στο κύκλο με χορευτική λαβή (ω). Ιδιαίτερα τραγούδια των περιοχών αυτών: θέλω να ανέβω στα Άγραφα, Ιτιά, μη με κοιτάς που γέρασα, Βασοβασίλω.

ΘΕΛΩ ΝΑ ΑΝΕΒΩ ΣΤΑ ΑΓΡΑΦΑ τραγούδησε ο Γεώργιος Ευαγγελοδήμος

Θέλω να ανέβω στα Άγραφα και στα ψηλάματα.

Για δυο ματάκια μαντζουράνα μου για δυο ματάκια που αγαπώ.

Όρε για δυο ματάκια που αγαπώ να τα ξεχάσω δεν μπορώ.

Ήρθε η νύχτα μαντζουράνα μου, ήρθε η νύχτα και η αυγή.

ΙΤΙΑ τραγούδησε ο Γεώργιος Ευαγγελοδήμος

Ιτιά, ιτιά λουλουδιασμένη άντε μου χεις την καρδιά καημένη.

Ιτιά, ιτιά που σαι στο ρέμα σ' αγαπώ δεν είναι ψέμα.

Ιτιά, ιτιά μέσα στο κάμπο σ' αγαπώ μα τι να κάνω.

Οι νύχτες είναι όμορφες. (2)

Για κείνους που αγαπούνε. (2)

ΜΗ ΜΕ ΚΟΙΤΑΣ ΠΟΥ ΓΕΡΑΣΑ

(Όρε) μη με κοιτάς, μη με κοιτάς που γέρασα, όρε μη με κοιτάς που γέρασα και άσπρισαν τα μαλλιά μου.

(Όρε) και με φωνάζουν γέροντα μα εγώ δεν είμαι γέροντας.

(Όρε) με γέρασαν όρε με γέρασαν τα βάσανα ,με γέρασαν τα βάσανα της ξενιτιάς οι πόνοι.(2)

(Όρε) έχω πολλά έχω πολλά παράπονα και θα τα φάει το χόμα.

ΒΑΣΩΒΑΣΙΛΩ τραγούδησε η Σταυρούλα Αζούκη

Μια μικρή βασω-βασίλω μου,

Μια μικρή τσελιγκοπούλα. (δισ)

Όμορφη βασιλοπούλα,

Με τη μάνα της μαλώνει, (δισ)

Όρε και βαριά την βαλαντώνει.

1.3 Γεφύρι της Παναγιάς στο Ραυτόπουλο

1.4 Γυμνάσιο και λύκειο
Ραυτοπούλου

2. ΓΑΜΟΣ – ΓΕΝΝΗΣΗ - ΘΑΝΑΤΟΣ

Μπορεί και στα δυο αυτά χωριά να έχουν μείνει πολύ λίγοι μόνιμοι κάτοικοι στο κάθε ένα, αλλά κατά την διάρκεια των κοινωνικών εκδηλώσεων τα χωριά αυτά γεμίζουν από ανθρώπους. Οι άνθρωποι αυτοί είχαν φύγει από τα χωριά σε καιρούς δυστυχίας και φτώχειας ή πολέμου για να βρουν καλύτερες συνθήκες ζωής στα αστικά κέντρα αλλά όταν τους δίνετε όμως ευκαιρία να βρεθούν στα μέρη που γεννηθήκαν και ζούσαν επιστρέφουν για να ζήσουν λίγες έστω μέρες σε αυτά τα μέρη που τόσο αγαπάνε. Σε αυτή λοιπόν την ενότητα θα εξετάσουμε τα γεγονότα που γινόντουσαν κατά την διάρκεια ενός παλαικού γάμου στην περιοχή αυτή, επίσης το γεγονός της γέννησης αλλά και την κατάληξη του ανθρώπου δηλαδή τον θάνατο.

2.1 ΓΑΜΟΣ

Ο γάμος στα παλιά τα χρόνια στις περιοχές αυτές ξεκινούσε από τα προξενιά, όταν λοιπόν ένας νέος έρχονταν σε νόμιμη ηλικία για γάμο ή η νέα έβαζαν τότε και τα δύο σόγια τα διάφορα μέσα που είχαν, για να μάθουν διάφορες πληροφορίες είτε για την κοπέλα αν είναι καλή, αν είναι προκομμένη, νοικοκυρά το σόι του γαμπρού ή από το σόι της κοπέλας να ρωτήσουν για τον γαμπρό αν είναι άνθρωπος καλός, αν είναι του σπιτιού ή του “παλουκιού” όπως λέγανε και εφόσον τα πράγματα πλησίαζαν κοντά, ταίριαζαν τότε το σόι του γαμπρού έβαζε τον προξενητή να πάει να ζητήσει την κοπέλα.

Πήγαινε λοιπόν ο προξενητής στον πατέρα της νύφης, όχι στην μητέρα διότι η οικογένεια τότε είχε πατριαρχική μορφή δηλαδή ο πατέρας έπαιρνε όλες τις αποφάσεις για την οικογένεια του και του έλεγε λοιπόν ότι έρχεται εκ μέρους του τάδε νέου, ο οποίος ήθελε την κόρη του, αλλά πριν να αποφασίσουν το αν θα έδινε ο πατέρας την κόρη του στον νέο αυτό ο προξενητής ρώταγε τι προίκα διέθετε η κόρη, βασικό στοιχείο τότε για να παντρευτεί μια νέα. Εφόσον λοιπόν ο προξενητής μάθαινε τι προίκα

διέθετε η νύφη και το έλεγε στο σόι του γαμπρού, έρχονταν η ώρα της επισκέψεως.

Ξεκίναγε λοιπόν μια ομάδα από το σόι του γαμπρού αποτελούμενη από προεξέχοντες γέροντες όπως τον πατέρα του, τον θείο του και κανέναν φίλο του μερικές φορές και πήγαιναν ένα βράδυ στο σπίτι της μελλούσης νύφης εκεί στην αρχή έκαναν τους εμπόρους και τους περαστικούς αφού δεν τους γνώριζαν ποιοι ήταν και έβλεπαν πιο καλά την νύφη αφού τους κέρναγε και τους σέρβιρε καφέ επίσης το σόι της νύφης έβαζε φως από κερί για να φωτίσει στο δωμάτιο γιατί με το κερί την έβλεπαν το σόι του γαμπρού ομορφότερη από ότι ήτανε. Για αυτό έλεγαν κιόλας και την έκφραση

“ότι την διάλεξε με το κερί”

Τότε λοιπόν αφού τους άρεσε η νύφη αποκαλύπτανε την ταυτότητα τους ότι δηλαδή ήρθαν να ζητήσουν την κοπέλα και ήταν σόι του γαμπρού. Μετέπειτα λοιπόν ρωτάγανε τον μέλλοντα συμπέθερο για το τι προίκα έδινε για την κόρη του. Έλεγε τότε λοιπόν αυτός ότι θα τους έδινε έναν αριθμό από πρόβατα ,γίδια ,χοντρικά όπως λέγανε τότε τα βόδια και έναν αριθμό ρούχων, σεντονιών, μαξιλαριών, πιρουιών, ποτηριών όλα αυτά τα λέγανε ακόμη και τα πιο ασήμαντα πράγματα έπρεπε να συμφωνήσουν για το πόσα θα τους έδινε. Αφού λοιπόν τα κανόνιζαν όλα αυτά περί προίκας συνέχιζαν με τον αρραβώνα δηλαδή το να δώσουν λόγο.

Λέγανε τότε λοιπόν η παρέα του υποψήφιου γαμπρού ότι εμείς λοιπόν συμφωνούμε στο σόι της νύφης και αν συμφωνείτε και εσείς να κλείσουμε το συνοικέσιο. Τότε αποσύρονταν για λίγο το σόι της νύφης σε ένα άλλο δωμάτιο και κρυφομιλούσαν για το τι να κάνουν να δώσουν ή να μην δώσουν την κοπέλα δηλαδή και αφού συμφωνούσαν τελικά ξαναερχόντουσαν πίσω στο δωμάτιο που βρίσκονταν και οι υπόλοιποι και έδιναν τα χέρια. Από αυτή τη στιγμή τέλειωνε και το συνοικέσιο, έφερναν μετά διάφορα ποτά όπως τσίπουρο και έδιναν τις ευχές :

“καλά στέφανα “,” η ώρα η καλή”.

Στη συνέχεια λοιπόν ακολουθούσε η φάση του γάμου δηλαδή το πότε θα γίνει ο γάμος ποια ημερομηνία, συμφωνούσαν λοιπόν τότε ότι αυτή την ημερομηνία και σε αυτό το χωριό θα γίνει ο γάμος και συνήθως κανόνιζαν

Κυριακή για να είναι ελεύθεροι από τις δουλειές τους. Έτσι τότε άρχιζε η διαδικασία και η προετοιμασία του γάμου.

Η διαδικασία του γάμου κράταγε μια βδομάδα ξεκίναγε την Τετάρτη το βράδυ στο σπίτι της νύφης που όλοι οι συγγενείς της νύφης μαζεύονταν και κάνανε τα προζύμια. Τα προζύμια ήταν το ζυμάρι που θα έφτιαχναν ύστερα τις κουλούρες του γάμου. Δύο παιδιά λοιπόν που είχαν και τους δύο γονείς ζωντανούς ανακάτευαν το αλεύρι και όλοι οι υπόλοιποι τότε έριχναν λεφτά στη σήτα για να είναι καλορίζικο το ζευγάρι όπου στη συνέχεια θα τα έπαιρναν τα παιδάκια αυτά, μετά έφτιαχναν το ζυμάρι που στη συνέχεια θα γίνονταν τα ψωμιά του γάμου, ξεχωριστά όμως έφτιαχναν μια κουλούρα με πολλά στολίδια πάνω της από κληματόφυλλα, πάντοτε όμως αφήναν μια “πόρτα” ανοιχτή για να παντρευτούν και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας η οποία στη συνέχεια αυτή η κουλούρα θα ήταν αυτή που θα πήγαιναν στον γαμπρό. Μέχρι όμως να γίνουν τα ψωμιά οι συγγενείς της νύφης άρχιζαν τα τραγούδια και το χορό. Τα τραγούδια που λέγανε τότε ήταν όλα σχετικά με την διαδικασία του ζυμώματος των προζυμιών. Ένα από τα τραγούδια αυτά ήταν και το Φέρτε σήτα από την Πόλη.

ΦΕΡΤΕ ΣΗΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ τραγούδησε η Σταυρούλα Μπραζα

Φέρτε σήτα από την πόλη, και σκαφίδι από το Ζαγόρι .

*Να σιτίσουμε το αλεύρι, για ν ‘ πιάσουμε προζύμια να τα πούμε καλορίσκα.**

Την Πέμπτη το πρωί ήταν η μέρα της μεταφοράς των καυσόξυλων στο σπίτι της νύφης για να ανάψουν τις φωτιές ώστε να ψήσουν τα κρέατα του γάμου. Οι άνδρες λοιπόν πήγαιναν ψηλά στο δάσος και τα έκοβαν και οι γυναίκες μετά τα έβαζαν στον ώμο τους με τα σχοινιά και τα μετέφεραν στο σπίτι. Την ίδια μέρα το βράδυ γίνονταν η ίδια διαδικασία που γίνονταν την τετάρτη το βράδυ στη νύφη τα προζύμια αλλά τώρα αυτή την φορά ήταν τα προζύμια του γαμπρού στο σπίτι του οι συγγενείς και οι φίλοι του μετά από αυτό λοιπόν το γεγονός ξεκινούσε γλέντι μέχρι το πρωί.

Την Παρασκευή το πρωί ήταν η μεταφορά των ξύλων στο σπίτι του γαμπρού για να ψήσουν τα δικά τους σφαχτά που είχαν για το τραπέζι του γάμου την Κυριακή.

**καλορίσκα: να έχουν δηλαδή καλό ριζικό, καλή μοίρα.*

Την ίδια μέρα και ώρα λοιπόν που στο σπίτι του γαμπρού μετέφεραν τα ξύλα, στο σπίτι της νύφης μαζεύονταν οι συγγενείς της νύφης για να πακετάρουν τα προικιά της που θα έπαιρνε μαζί της στο καινούριο νοικοκυριό της, άρχιζαν λοιπόν και ξεδίπλωναν τα ρούχα της νύφης τα οποία ήταν σε στοίβες σε σωρό και τα έβγαζαν όλα για να τα δούνε όλοι όσοι ήταν εκεί συγγενείς και φίλοι.

Τα βλέπανε λοιπόν όλα ένα, ένα και στη συνέχεια δίπλα τα πακέταραν σε μικρότερα δέματα. Έκαναν τόσα δέματα όσα για να φορτώνονται σε ένα μουλάρι, έτσι έφτιαχναν πολλά δέματα για πολλά μουλάρια και έλεγαν όλοι αν είχε πολλά δέματα αυτή η νύφη ότι μη το συζητάς είχε πολλά προικιά αυτή η νύφη είναι πολύ καλή. Κατά την διάρκεια λοιπόν και αυτής της διαδικασίας τραγουδούσαν χόρευαν και γλένταγαν έλεγαν πολλά ωραία τραγούδια για τα προικιά της νύφης όπως το διπλώστε τα προικιά καλά.

ΔΙΠΛΩΣΤΕ ΤΑ ΠΡΟΙΚΙΑ ΚΑΛΑ τραγούδησε η Σταυρούλα Μπραζα

Διπλώστε τα προικιά καλά ,θα γίνω ράχες και βουνά, μην τα γελάσει η πεθερά μην τα γελάσει ο πεθερός.

Και θα πάν στην ξενιτιά .

Το Σάββατο το πρωί στο σπίτι του γαμπρού έφτιαχναν όλοι μαζί τον φλάμπουρα. Ο φλάμπουρας ήταν ένα μεγάλο κοντάρι που στη κορφή είχε ένα σταυρό που εκεί κάρφωναν τρία μήλα και κρέμαγαν επίσης και μια σημαία αυτό το έθιμο άρχισε επί τουρκοκρατίας να γίνεται γιατί τότε οι Τούρκοι όταν έβλεπαν μια συγκέντρωση ανθρώπων νόμιζαν ότι όλοι αυτοί ήταν επαναστάτες και μπορούσαν να βάλουν να τους σκοτώσουν και να κάνουν κακό στο γάμο έτσι έβαζαν τον φλάμπουρα μπροστά ώστε να δείξουν ότι εδώ δεν είναι συγκέντρωση επαναστατών για να κάνουν κακό στην Τουρκία αλλά ότι γίνετε ένας γάμος ότι κάποιος δηλαδή παντρεύεται. Το Σάββατο βράδυ τώρα ήταν το τραπέζι της νύφης, εκεί μαζεύονταν όλοι

οι συγγενείς της νύφης και έκαναν το γλέντι, χόρευε πρώτα η μέλλουσα νύφη μπροστά και στη συνέχεια όλοι οι υπόλοιποι μέχρι πρωίας.

Την Κυριακή το πρωί συγκεντρώνονταν οι καλεσμένοι στο σπίτι του γαμπρού και έφερναν από μια κουλούρα ψωμί με γιρλάντες πάνω και από ένα κομμάτι κρέας και οι πιο κοντινοί συγγενείς έφερναν ένα ολόκληρο ζώο και κρασί. Πριν λοιπόν πάνε να πάρουν την νύφη ο αδερφός ή ένας πολύ αγαπημένος φίλος του γαμπρού τον ξύριζε και τότε όλοι μαζί τραγουδάγανε τα τραγούδια: άσπρο συννέφιασε ο ουρανός, μπαρμπέρη πρόσεξε καλά.

ΑΣΠΡΟΣΥΝΝΕΦΙΑΣΕ Ο ΟΥΡΑΝΟΣ τραγούδησε η Μαρία Σβάρνα

Άσπροσυννέ - συννέφιασε ο ουρανός, τώρα ζουρι- ζουρίζεται ο γαμπρός.

Με τί ζουρά – ζουράφια δώδεκα, και ακόνια από, από την Πρέβεζα.

Να ζουραφί - φίσουν τον γαμπρό, την πούλια βρε τον Αυγερινό.

Άιντε μπαρμπέρη μ'προ- μωρέ μπαρμπέρη μου, μπαρμπέρη μ' προ - βρε πρόσεξε καλά να μην μας κο- μωρέ κόψεις τον γαμπρό, την πούλια τον βρε τον Αυγερινό.

Ανάγκασε μωρέ μπαρμπέρη μου, ανάγκασε μωρέ το χέρι σου, να μην μας κο- μας κόψεις τον γαμπρό, την πουλιά βρε τον Αυγερινό.

ΜΠΕΡΜΠΕΡΗ Μ' ΠΡΟΣΕΞΕ ΚΑΛΑ τραγούδησε η Μαρία Σβάρνα

Μπαρμπέρη μ πρόσεξε καλά, να μην μας χαλάσεις τα μαλλιά.

Μπαρμπέρη μ πρόσεξε καλά, να μην μας χαλάσεις τον γαμπρό.

Να μην χαλάσεις τον γαμπρό, τον καθάριο Αυγερινό.

Θα γύρει ράχες και βουνά, θα τον γελάσουν τα χωριά.

Θα τον γελάσουν τα χωριά, και αυτή η δόλια η πεθερά.

Μετά λοιπόν και από το ξύρισμα του γαμπρού ξεκινάγανε την πορεία τους όλοι προς το σπίτι της νύφης για να την πάρουν. Εκεί τους περίμεναν οι συγγενείς της νύφης για να κάνουν τον γάμο. Μόλις έφταναν λοιπόν εκεί πήγαινε μπροστά ο συγχαριάτης*. Ο συγχαριάτης ήταν αυτός που θα ανήγγειλε τα συχαρίκια στο σόι της νύφης ότι δηλαδή έρχονται για να πάρουν την νύφη. Μετά λοιπόν προχωρούσε ο αδερφός του γαμπρού ή ένας κοντινός του φίλος για να βάλει τα παπούτσια στην νύφη. Η νύφη όμως για να βάλει τα παπούτσια ήθελε λεφτά και δεν έβαζε τα παπούτσια τότε ο κουνιάδος συνήθως της έβαζε χρήματα στα παπούτσια και αν και πάλι η νύφη έβλεπε ότι είναι λίγα τα λεφτά που της έβαλε ο κουνιάδος έβγαζε το παπούτσι μέχρι τελικά να τα θέλει και να τα βάλει, έπειτα έρχεται μία κοπέλα από το σόι του γαμπρού η αδερφή του ή ξαδέρφη κοντινή συγγενείς του τέλος πάντων ,βρίσκει την νύφη και πάει για να την στολίσει την είχαν στολίσει εκ των προτέρων το σόι της αλλά έπρεπε και αυτή να την στολίσει λίγο σύμφωνα με το έθιμο να της βάλει κανένα τσιμπιδάκι να της ισιώνει λίγο τα μαλλιά κάτι να κάνει δηλαδή, κατά την ώρα λοιπόν του στολισμού της νύφης από την συμπεθέρα λέγετε το παρακάτω τραγούδι.

ΣΕ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΠΟΥ΄ ΡΘΑΜΕ

Σε τούτο το σπίτι που΄ ρθαμε καλέ σήμερα,

Πολύ είν΄ μαζεμένοι και τη χαρά θα γένει.(2)

Παντρεύεται ο αυγερινός καλέ σήμερα,

Την πούλια κάνει ταίρι και τ΄ άστρα συμπέθεροι.(2)

* συγχαριάτης: αυτός που ανήγγειλε τα ευχάριστα νέα

ΝΥΦΟΥΛΑ Μ'ΠΟΙΟΣ ΣΕ ΣΤΟΛΙΣΕ

Νυφούλα μ'ποιος σε στόλισε, μωρέ και σ' ήβρα στολισμένη.(2)

Η μάνα μου, μου με στόλισε και μ'ήβρε στολισμένη.

Νυφούλα μ'ποιος σε χτένισε, μωρέ και σ' ήβρα χτενισμένη.(2)

Τ' αδέρφια μου με χτένισαν και μ' ήβρε στολισμένη.

Νυφούλα μ'ποιος σε στόλισε, μωρέ και σ' ήβρα στολισμένη.(2)

Ο πατέρας μου με στόλισε και μ' ήβρε στολισμένη.

Ύστερα ακολουθεί το μυστήριο του γάμου στο σπίτι όπως γίνονταν τότε όπου ο παππάς φέρνει την νύφη και τον γαμπρό κοντά και τους στεφανώνει. Μόλις τελειώσει ο γάμος ακολουθεί το τραπέζι του γάμου που θα φάνε και τα δυο σόγια και τα δυο συμπεθερικά. Κάθονται λοιπόν στο τραπέζι και ξεκινάνε το γλέντι στην αρχή ξεκινάνε με τραγούδια καθιστικά ή της τάβλας όπως τα λένε σαν το παρακάτω:

ΤΗΣ ΤΑΒΛΑΣ

Σε τούτη την τάβλα που είμαστε, εχ μωρέ σε τούτο το τραπέζι,

Τον άγγελο Χαϊ Χαϊ τον Άγγελο φιλε- μωρέ φιλεύουμε.

Τον άγγελο φιλεύουμε, εχ μωρέ και τον Χριστό κερνάμε,

Και τον Χριστό κερνάμε και την παρθέ Χαϊ Χαϊ και την παρθένα Δέσποινα.

*Και την παρθένα Δέσποινα διπλά την προσκυνάμε, Χαϊ Χαϊ κέρνα μας Ρίνα
Ρίνα κέρνα μας.*

Και στη συνέχεια συνεχίζουν με τραγούδια του γάμου που χορεύονται όπως:

Ο ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ τραγούδησε η Σταυρούλα Αζούκη

Ο Για - ννα μωρέ ο Για - ννακός παντρεύεται.

Γιά – ννο μωρέ Γιαννάκη, κι ο Γιάννης κάνει γάμο.

Όλον μωρέ όλο τον κόσμο κάλεσε, Για – ννο μωρέ Γιαννάκη, κι’ όλο τον κόσμο καλεί.

Τον στα – μωρέ τον σταυραετό δεν κάλεσε, Γία-ννο μωρέ Γιαννάκη και κείνος πήγε κει, και κείνος πείσμα το βάλε Γία-ννο μωρέ Γιαννάκη, και κείνος πήγε εκεί, και κείνος πείσμα το βαλέ σαν πήγε και σαν να πάει και καθώς το περίμενε Γία-ννο μωρέ Γιαννάκη, σε πέτρινο γεφύρι, Γιάννη μωρέ Γιάννη τα χέρια του γαμπρού.

Γιάννη μωρέ Γιάννη, τα χέρια του γαμπρού και τ’ άλογο της νύφης, Για-ννο μωρέ Γιαννάκη.

Στο τέλος λοιπόν του γλεντιού ξεκινάει το σόι του γαμπρού και ο γαμπρός να πάρουν την νύφη από το σπίτι της για να την πάνε στο σπίτι του γαμπρού. Πάνε λοιπόν στο σπίτι της και της φωνάζουν να βγει έξω για να πάει μαζί τους, η νύφη όμως δεν βγαίνει και τότε αρχίζουν οι συγγενείς του γαμπρού και τραγουδάνε: Έβγα έξω νύφη μας. Τελικά μετά από αυτό βγαίνει η νύφη έξω αποχαιρετά την μάνα και τραγουδά:

ΔΕΝ ΜΟΥ ΛΕΣ ΚΑΛΗ ΜΟΥ ΜΑΝΑ τραγούδησε η Ελένη Μπαστάνη

Δεν μου λες καλή μου μάνα, πότε μαλώσαμε αντάμα.

Πότε μαλώσαμε αντάμα και με διώχνεις τόσο αλάργα.

Εγώ στα ξένα καλή μου μάνα, εγώ στα ξένα θ' αρρωστήσω.

Εγώ στα ξένα θ' αρρωστήσω, τίνος μάνα θα μιλήσω.

Να μιλήσεις καλή μου κόρη, να μιλήσεις στην κουνιάδα.

Να μιλήσεις στην κουνιάδα και στη πρώτη συννυφάδα.

Και αν μου πουν καλή μου μάνα και αν μου πουν πως δεν αδειάζουν.

Και αν μου πουν πως δεν αδειάζουν, τότε μάνα τι να κάνω.

Να μου στεί – καλή μου κόρη, να μου στείλεις γραμματάκι.

Να μου στείλεις γραμματάκι, να πετάξω σαν πουλάκι.

ΓΙΑΤ΄ ΕΣΕΝΑ ΜΩΡΗ ΝΥΦΗ τραγούδησε η Μαρία Σβάρνα

Γιατ΄ εσένα μωρή νύφη, στέκονται άλογα δεμένα.

Στέκονται άλογα δεμένα, παλληκάρια αρματωμένα.

Άντε νύφη μ΄ να πάμε νύχτωσε και δεν προπάμε.

Στη συνέχεια την παίρνουν την νύφη με το μουλάρι του γαμπρού και ξεκινάνε την πορεία προς το σπίτι του γαμπρού, φτάνουν λοιπόν μετά από κάποια στιγμή στο σπίτι του και η νύφη λοιπόν πρέπει να κατεβεί από το μουλάρι αλλά αυτή πάλι δεν κατεβαίνει τότε λοιπόν οι συμπεθέρες τραγουδάνε από κάτω:

ΤΟ ΜΗΛΟ

Παίζω μήλο παίζω ρόιδο, παίζω το γαμπρό κορόιδο.

Για να κατέβει λοιπόν η νύφη πρέπει να της τάξει κάποιος από το σόι του γαμπρού το οτιδήποτε έτσι κατεβαίνει μετά από αυτό και πάει προς την πόρτα του σπιτιού εκεί όμως βρίσκει την πεθερά η οποία της δίνει ένα πιάτο με ρύζι γεμάτο και η νύφη τότε το πατάει και το σπάει και επίσης μια κουλούρα την οποία της την σπάει στο κεφάλι της η πεθερά της νύφης σύμφωνα με τα έθιμα αυτά για να έχει ευτυχία και τύχη το καινούριο της σπίτι. Ύστερα μπαίνουν μέσα στο σπίτι και αρχίζει το γλέντι, ώσπου πριν ξημερώσει η άλλη μέρα και τελειώσει ο γάμος πρέπει να περάσει το γιομάτο του νονού το οποίο είχε φέρει ένα κομμάτι κρέας, γλυκό και κρασί και τραγουδάνε όλοι τότε:

ΤΟ ΓΙΟΜΑΤΟ ΤΟΥ ΝΟΥΝΟΥ

Ο κυρ γαμπρός και ο κυρ νονός αντάμα τρων και πίνουν.(2)

ΚΟΥΜΠΑΡΕ

Συ κουμπάρε που στεφάνωσες και έβαλες το στεφάνι,

Να σε αξιώσει ο θεός να βάλεις και το λάδι.

2.2 ΓΕΝΝΗΣΗ-ΝΑΝΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ

Για να γεννήσει μια γυναίκα στα χωριά αυτά στα παλιά τα χρόνια ήταν πολύ δύσκολο γιατί δεν υπήρχε ούτε γιατρός ούτε νοσοκομείο κοντά, έτσι αναλάμβανε μια γυναίκα με κάποιες λίγες γνώσεις που είχε αλλά και εμπειρία να ξεγεννήσει τη μάνα. Το μωρό όταν γεννιόνταν έπρεπε να βγουν τα κόκκαλα του ίσια για να αναπτυχθεί αργότερα σωστά, σύμφωνα λοιπόν με αυτές τις πεποιθήσεις τα φάσκωναν τα παιδιά, δηλαδή έπαιρναν ένα σεντόνι μεγάλο και δένανε όλο το σώμα του πολύ σφικτά έτσι ώστε να μείνουν τα κόκκαλα ίσια αυτό γίνονταν μέχρι και τα δύο χρόνια του παιδιού.

Η μητέρα και η γιαγιά που πολλές φορές φυλάγανε το μωρό για να κοιμηθεί και του λέγανε νανουρίσματα, το κυριότερο νανούρισμα που λέγεται σε αυτή την περιοχή είναι το εξής:

ΕΛΑ ΥΠΝΕ ΑΝΥΠΝΩΣΕ ΤΟ τραγούδησε η Ελένη Μπαστάνη

Ελα ύπνε ύπνωσε το και Χριστέ μ'αγκάλιασε το.

Ελα παρ'το αγάλι αγάλι, στη ζεστή σου την αγκάλη.

Κοιμήσου και παρήγγειλα στην πόλη τα προικιά σου.

Στα Γιάννενα τα ρούχα σου και τα χρυσαφικά σου.

2.3 ΘΑΝΑΤΟΣ

Ο θάνατος είναι ένα γεγονός της ζωής που φέρνει θλίψη και στεναχώρια στα κοντινά άτομα αυτού που έφυγε από την ζωή. Στις περιοχές που εξετάζουμε το συμβάν του θανάτου ακολουθεί τα δυο εξής στάδια του ξενυχτίσματος και της ταφής. Στο σπίτι αυτού που έφυγε έρχεται η σωρός του, συγγενείς και φίλοι έρχονται για να τον ξενυχτίσουν δηλαδή να μείνουν όλο το βράδυ κοντά του, να τιμήσουν τον άνθρωπο που έφυγε. Την επόμενη μέρα γίνεται η ταφή, στις περιοχές που εξετάζουμε δεν συνηθίζουν να μοιρολογούν μόνο κάποια συγκεκριμένα μοιρολόγια όπως το παρακάτω μοιρολόι που αναφέρεται στο χαμό του Μάρκο Μπότσαρη κατά την επανάσταση του 1821, επιρρεασμένοι οι κάτοικοι από αυτό το γεγονός συνοδεύουν την κηδεία με αυτό το μοιρολόι.

ΜΟΙΡΟΛΟΙ

Τον Μάρκο πάνε στην εκκλησιά, όρε τον Μάρκο πάνε στον τάφο.

Έξη – εξήντα παππάδες πάνε μπροστά, εξήντα παππάδες πάνε μπροστά και δυο χιλιάδες πίσω.

3. ΛΑΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ – ΝΥΧΤΕΡΙΑ

Μια πολύ όμορφη λαϊκή εκδήλωση που γίνεται σε αυτά τα δύο χωριά της Ευρυτανίας τον μήνα Σεπτέμβριο είναι τα ονομαζόμενα νυχτέρια η αλλιώς ξεφλουδίσματα. Τα ξεφλουδίσματα ήταν ένα έθιμο που αφορούσε το μάζεμα και το ξεφύλλισμα των καλαμποκιών. Επειδή λοιπόν τα χέρια των νοικοκυραίων δεν έφταναν για να ξεφλουδίσουν την σοδιά που συνήθως ήταν μεγάλη, καλούσαν στις ονομαζόμενες ρούγες δηλαδή στις αυλές

τους, κάποιους συγγενείς και γείτονες να τους βοηθήσουν. Μαζεύονταν λοιπόν ένα βράδυ στη ρούγα και ξεφλούδιζαν όλοι μαζί το καλαμπόκι. Αυτό το γεγονός συνδύαζε την ομαδική εργασία αλλά και το γλέντι και το χορό. Έτσι καθώς ξεφλούδιζαν τα καλαμπόκια ένας, ένας άρχιζαν να τραγουδάνε διάφορα τραγούδια αγάπης, ξενιτιάς όπως τα παρακάτω και σιγά σιγά άρχιζαν τον χορό, δηλαδή η εργασία στο τέλος γίνονταν ένα γλέντι για να ευχαριστηθούν όλοι.

2.0 μποστάνι με καλαμποκιές στο βουνό κούτσουρο στην Πρασιά.

Τραγούδια που μιλούν για την αγάπη και χορεύονται στα νυχτέρια στα τρία. Έχουν ρυθμική αγωγή $\frac{3}{4}$.

Αναλύουμε ως εξής (1-2-3-4-5-6). Οι χορευτικές κινήσεις που εκτελούνται είναι 6 σε 6 μουσικά μέτρα .

ΣΤΑΖΟΥΝ ΤΑ ΚΕΡΑΜΥΔΙΑ ΣΟΥ τραγούδησε η Σταυρούλα Αζούκη

Στάζουν τα κε – πόλκα τα χεις τα μαλλιά,

Στάζουν τα κεραμίδια σου(δισ).

Μαύρα γλαρά ειν' τα φρύδια σου.

Στάζει και με πόλκα τα χεις τα μαλλιά

Στάζει και με η καρδούλα μου,

Για μια γειτονοπούλα μου,

Γειτονοπού – πόλκα τα χεις τα μαλλιά

Γειτονοπούλα μου να ζεις(δισ)

Κι αν σε ρωτήσω να μου πεις

Πιο δέντρο κα – πόλκα τα χεις τα μαλλιά,

Πιο δέντρο κάνει τον ανθό (δισ)

Πια μάνα τον καλόνε γιο.

Μηλίτσα κα- πόλκα τα χεις τα μαλλιά

Μηλίτσα κάνει τον ανθό,

Λενίτσα τον καλόνε γιο.

ΡΙΝΟΥΛΑ τραγούδησε η Σταυρούλα Αζούκη

Κάτω στο ρε-Ριναρινάκι μου

Κάτω στο ρέμα στις μηλιές(δισ)

Πλένουν δυο τρεις μελαχρινές

Και παρακα –Ριναρινάκι μου

Και παρακάτω στο βαθύ(δισ)

Πλένει η Ρηνούλα μοναχή

Δεξιά μεριά Ριναρινάκι μου

Δεξιά μεριά ειν' η πλύστρα της(δισ)

Κι αριστερά η χωρίστρα της.

Συρε Ρίνα-Ριναρινάκι μου

συρε Ρινάκι μου να δεις(δισ)

και ν' έρθεις πάλι να μας πεις.

Γιατί προγκούν Ρίνα – ρινάκι μου

Γιατί προγκούν τα πρόβατα(δισ)

Τώρα στα ξημερώματα.

ΜΠΗΓΙΩ τραγούδησε η Σταυρούλα Αζούκη

Δεν τ' ακούς, δεν τ' ακούς, δεν τ' ακούς μωρέ Μπηγιούλα μου,

Μην λουστείς, μην λουστείς μωρέ μην χτενιστείς.

Άντε μην λουστείς μην χτενιστείς μωρέ στο γιαλό μην κατεβείς.

Και η Μπήγιο δεν άκουσε, δεν άκουσε μωρέ η Μπήγιο δεν άκουσε,

Λούστηκε χτενίστηκε μωρέ λούστηκε χτενίστηκε.

ΤΑ ΔΑΣΙΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ τραγούδησε η Σταυρούλα Αζούκη

Κάτω στα δασιά – να πλατάνια

Στην κρυόβρυση Διαμαντούλα

Στην κρυο – κρυόβρυση.

Κάθονταν δυο πα-ναληκάρια

Και μια λυγερή Διαμαντούλα

Και μια λυγερή.

Κάθονταν και τρώγαν και πίναν

Και κουβέντιαζαν Διαμαντούλα

Και κουβε-κουβέντιαζαν.

Διαμαντούλα μ' τι είσαι τέτοια

Τέτοια κίτρινη Διαμαντούλα

Τέτοια κί-βρε κίτρινη.

ΝΕΡΑΝΤΖΟΥΛΑ τραγούδησε ο Γεώργιος Ευαγγελοδήμος

Νεραντζούλα φουντωμένη. (2)

Που ναι τ' άνθη σου Νεραντζούλα, που ναι τα άνθη σου.

Που ναι τ' άνθη που χες πρώτα. (2)

Που ναι κι ομορφιά Νεραντζούλα, που ναι κι ομορφιά.

Φύσηξε βοριάς κι αέρας. (2)

Και τα γκρέμιζε Νεραντζούλα και τα γκρέμισε.

Σε παρακαλώ βοριά μου. (2)

Τράβα σιγανά Νεραντζούλα, τράβα σιγανά.

Για ν' αράζουν τα καράβια. (2)

Τα Ζαγοριανά Νεραντζούλα, τα Ζαγοριανά.

Που χουν μέσα κοριτσάκια. (2)

Κι όμορφα παιδιά.

3.1 ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ – ΤΟΠΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ξεκινώντας από τον μήνα Δεκέμβριο έχουμε να πούμε καταρχήν για τις ασχολίες των κατοίκων των περιοχών αυτών ότι όσοι δεν είχαν τελειώσει τη σπορά τους δυο προηγούμενους μήνες, πρέπει τώρα να ξεμπερδέψουν. Γιατί όπως λέει και ο λαός μας `` ότι έσπειρες , έσπειρες `` , τώρα πρέπει να χεις την υπομονή του αγρότη όπως λένε αφού αυτή είναι το όπλο και η άμυνα του . Όσον αφορά τα παραμύθια, τις ιστορίες και τα τραγούδια αυτή την εποχή παίρνουν και δίνουν. Ένα από αυτά τα τραγούδια είναι και το παρακάτω για τον τρύγο το Δεκέμβρη.

ΤΟ ΚΟΥΚΙ ΚΑΙ ΤΟ ΡΕΒΥΘΙ

Παραμύθι, παραμύθι,

Το κουκί και το ρεβίθι,

Που μάλωναν οι Εβραίοι

Για 'να ψάρι ,για να χέλι,

Για ' να δίκοπο μαχαίρι.

Επίσης αρκετές μέρες πριν τα Χριστούγεννα, τα παιδιά στα χωριά αυτά ετοιμάζουν την παρέα τους για τα κάλαντα. Την παραμονή, αγουροξυπνημένα ακόμη, πετάγονται βιαστικά απ' το κρεβάτι και ετοιμάζονται. Χαράματα σχεδόν ξεχύνονται στους δρόμους, για να περάσουν στα σπίτια και ν' αναγγείλουν την γέννηση του Χριστού. Στα χέρια τους κρατούν φανάρια πολύχρωμα η караβάκια φωτισμένα. Κρατούν και ραβδιά που τα χτυπούν ρυθμικά και τραγουδούν τα τοπικά κάλαντα.

ΚΑΛΗΝ ΕΣΠΕΡΑ ΑΡΧΟΝΤΕΣ

*Καλήν εσπέραν άρχοντες, αν είναι ορισμός σας,
Χριστού τη θεία γέννηση να πω στ' αρχοντικό σας.
Χριστός γεννάται σήμερα εν βηθλεέμ τη πόλει,
Οι ουρανοί αγάλλονται, χαίρει η κτίσις όλη.
Εν τω σπηλαίω τίκτεται εν φάτνη των αλόγων.
Ο βασιλεύς των ουρανών και ποιητής των όλων.
Πλήθος αγγέλων ψάλλουσι το δόξα εν Υψίστοις.*

*Χριστός γεννιέται,
Σαν γήλιος φέγγει,
Σαν νιο φεγγάρι,
Σαν παλικάρι.*

*Κυρά Θεοτόκο
Εκοιλοπόνα,
Εκοιλοπόνα
Και παρακάλιε!
-Βοηθήστε με
Αυτήν την ώρα
Τη βλογημένη
Και δοξασμένη,
Μαμή να πάτε,
Μαμή να φέρτε.
Ωστε να πάση
Και να γυρίσου.
Χριστός γεννήθη
Σαν νιο φεγγάρι, σαν παλικάρι.*

Οι νοικοκυρές ανταμείβουν γενναιόδωρα τα παιδιά που λεν τα κάλαντα, ανάλογα με τι έχει η καθεμία όπως κουλούρια, κάστανα και καρύδια αν οι νοικοκυρές δεν δώσουν τίποτα και διώξουν τα παιδιά το έχουν σαν κακό και αντιδρούν τραγουδώντας:

Αφέντη μου, στη κάπα σου χίλιες

Χιλιάδες ψείρες,

Άλλες γεννούν, άλλες κλωτσούν, άλλες

Αυγά μαζώνουν.

3.2 ΑΠΟΚΡΙΕΣ – ΚΑΘΑΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

Οι απόκριες στο χωριό είχαν ιδιαίτερη σημασία για την νεολαία της εποχής εκείνης γιατί ήταν στιγμές χαράς και διασκέδασης. Όλα τα παιδιά ντυνόntonτουσαν αποκριάτικα και κατέβαιναν στην πλατεία του χωριού για να παίξουνε και να διασκεδάσουνε.

Την Καθαρά Δευτέρα το πρωί οι ανύπαντρες κοπέλες του χωριού όπου νηστεύανε πήγαιναν στο σπίτι τριών Μαρίων ανύπαντρων και παίρνανε αλεύρι όπου το χρησιμοποιούσαν στη συνέχεια για να φτιάξουν την αρμυροκουλούρα. Την αρμυροκουλούρα την χρησιμοποιούσαν το βράδυ όταν έπεφταν για ύπνο για να δουν ποιον άνδρα θα πάρουν στον ύπνο τους αφού λόγο νηστείας αλλά και επειδή έτρωγαν ένα κομμάτι από αυτή που ήταν πολύ αλμυρή όταν διψούσαν στον ύπνο τους ο άνδρας που θα παίρνανε θα έρχονταν και θα τους έδινε νερό.

3.3 ΛΑΖΑΡΟΥ- ΠΑΣΧΑ

Το πρωί του Λαζάρου τα παιδιά του χωριού όπως και τα Χριστούγεννα αλλά και το Πάσχα στη συνέχεια, σηκώνονταν από νωρίς με τις παρέες τους και έβγαιναν να πουν τα τοπικά κάλαντα του Λαζάρου.

ΚΑΛΑΝΤΑ ΛΑΖΑΡΟΥ

*Λάζαρε, Λάζαρε που είναι η φωνή σου σε ζήταγε η μάνα και η αδερφή σου,
Βάι, βάι το βάι τρώμε ψάρι και χαψί,
Την απάνω Κυριακή τρώμε το ψητό αρνί.*

Την Μεγάλη Παρασκευή το πρωί ακούγονταν σε όλο το χωριό τα μαύρα κάλαντα για τα Πάθη και την σταύρωση του Χριστού.

ΣΗΜΕΡΑ ΜΑΥΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

*Σήμερα μαύρος ουρανός σήμερα μαύρη μέρα,
Σήμερα όλοι θλίβονται και τα βουνά λυπούνται.
Σήμερα βγάλανε βουλή οι άνομοι Εβραίοι,
Για να σταυρώσουν το Χριστό τον παντοβασιλέα.
Και ο Κύριος ηθέλησε να μπει στο περιβόλι,
Να λάβει δείπνο μυστικό να τον συλλάβουν όλοι,
Χαλκιά ,χαλκιά φτιάζτε καρφιά πέντε περόνια.*

*Τα δύο βάλτε στα χέρια του, τα δυο στα γόνατα του,
Το πέμπτο το φαρμακερό βάλτε το στην καρδιά του.
Και η Παναγιά σαν το άκουσε λιποθυμά,
Στάμνα νερό της ρίζανε,
Για να της έρθει ο νους της,
Και όταν της ήρθε ο νους της,
Ζητάει μαχαίρι να σφαγή φωτιά να πέσει μέσα.*

Το Άγιο Πάσχα όλοι χαρούμενοι στο χωριό τρώνε και γλεντάνε με τις οικογένειες τους όλο το χωριό μυρίζει σουβλιστό αρνί και από παντού ακούγονται μουσικές και γέλια ανθρώπων που γιορτάζουν την Ανάσταση του Θεανθρώπου.

4. ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Σε αυτές τις περιοχές που εξετάζουμε έχουμε ως τοπική παραδοσιακή φορεσιά αυτήν των Ευρυτάνων, οι συνήθειες ασχολίες των κατοίκων των περιοχών αυτών τους υποχρέωσε να ντύνονται με βαριά σκουρόχρωμα ρούχα. Η φορεσιά γίνονταν συνήθως από τα υλικά που βρίσκονται στους τόπους και είναι λιγότερο ή περισσότερο πλούσια, ανάλογα με τον τρόπο ζωής, την κοινωνική τάξη, το βαθμό ευπορίας, την επιθυμία για επίδειξη και την περίσταση όπου θα φορεθεί. Αλλιώς ντύνονται οι χωρικοί, αλλιώς οι βοσκοί και αλλιώς οι αστοί των περιοχών αυτών.

4.1 ΑΝΔΡΙΚΗ ΦΟΡΕΣΙΑ

Είναι σχετικά ομοιόμορφη και χωρίς αισθητές διαφορές σ' όλες τις περιοχές, που καλύπτουν τα σημερινά όρια του νομού Ευρυτανίας.

Η επίσημη ανδρική φορεσιά ήταν η φουστανέλα.

Την έραβαν σπουδαίοι ραφτάδες των περιοχών ή και οι γυναίκες του σπιτιού. Τη ράβουν με λευκασμένο αμερικάνικο πανί ή με χασέ και η πιο ξακουσμένη είναι αυτή που γίνεται με "μαννάδες". Το μάκρος της δεν κατεβαίνει παρακάτω από το γόνατο. Στα μέτρα της είναι μια φουστανέλα, αν η κάτω άκρη της αγγίζει την κλείδωση, αλλά δεν κρύβει την άντζα. Το γιλέκι γίνονταν από μαύρο ή μπλε σκούρο μάλλινο δίμιτο ύφασμα, που

υφαίνουν οι γυναίκες και μαντανίζουν στα μαντάνια. Βέβαια, στις καθημερινές ασχολίες φορούσαν απλούστερη και πιο ανθεκτική ενδυμασία, τη μαύρη ή την άσπρη μπουραζάνα.

4.2 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Σ' όλη σχεδόν την Ευρυτανία οι γυναίκες φόραγαν σκούρες Σαρακατσάνικες ή και Καραγκούνικες φορεσιές με εξαίρεση την Άμπλιανη και τον Τέρνο, χωριά στα νοτιοδυτικά του νομού, όπου συναντάμε ανοιχτόχρωμες στολές, πιθανόν επειδή οι κάτοικοί τους παραχειμάζουν στον κάμπο, (κυρίως στο Μεσολόγγι), δεχόμενοι τις επιρροές του.

5. Συμπεράσματα – Επίλογος

Βάση της έρευνας που έγινε προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Όσον αφορά τους παραδοσιακούς χορούς μπορούμε να πούμε οι δυο κυριότεροι χοροί ο κλειστός Αργιθέας αλλά και ο τσάμικος παραμένουν να χορεύονται από τους κατοίκους των χωριών αυτών σε λαϊκές εκδηλώσεις αλλά και σε διάφορα σημαντικά γεγονότα της ζωής τους.
- Σύμφωνα με τις συνεντεύξεις, τα γεγονότα που συνέβαιναν κατά την διάρκεια του γάμου, της γέννησης, αλλά και του θανάτου τα παλιά τα χρόνια δεν συμπίπτουν με τα σημερινά. Έχουν αλλοιωθεί διότι οι κάτοικοι των χωριών αυτών έχουν φύγει από τα χωριά και έχουν αφομοιώσει την κουλτούρα των αστικών κέντρων που μένουν και γυρίζουν μόνο τους θερινούς μήνες στα χωριά.
- Για τα νυχτέρια έχουμε να πούμε ότι δεν έχουν αλλοιωθεί εντελώς τα έθιμα αυτά. Οι μόνες διαφορές με το σήμερα είναι ότι γίνεται πιο πολύ για ευχαρίστηση των κατοίκων που έρχονται το καλοκαίρι στα χωριά παρά για την συλλογική βοήθεια των νοικοκυραίων στο ξεφλούδισμα των καλαμποκιών.

Θέλω να ευχαριστήσω θερμά από τα βάθη της καρδιάς μου όλους όσους με βοήθησαν να ερευνήσω και να καταγράψω την παρούσα έρευνα.

- Ιδιαίτερες ευχαριστίες στα πρόσωπα που είχα άμεση επικοινωνία, απ όπου κατέγραψα τις συνεντεύξεις.
- Τον δάσκαλο μου κ. Ιωάννη Δήμα, όχι μόνον για την επιστημονική στήριξη της παρούσας έρευνας, αλλά τα όσα γνώρισα, βίωσα και έμαθα για δυο συνεχή ακαδημαϊκά έτη στην ειδικότητα Ελληνικοί Παραδοσιακοί Χοροί.

Τέλος θα ήθελα να σημειώσω ότι η έρευνα αυτή αποτελεί για μένα μια ξεχωριστή εμπειρία, διότι κατάφερα να καταγράψω τη φυσιογνωμία και τις ιδιαιτερότητες και την εθιμική και κοινωνική ζωή δυο μικρών χωριών της Ευρυτανίας. Κυρίως όμως θέλω να ευχαριστήσω όλους όσους με βοήθησαν να πραγματοποιήσω αυτή την έρευνα.

5.1 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

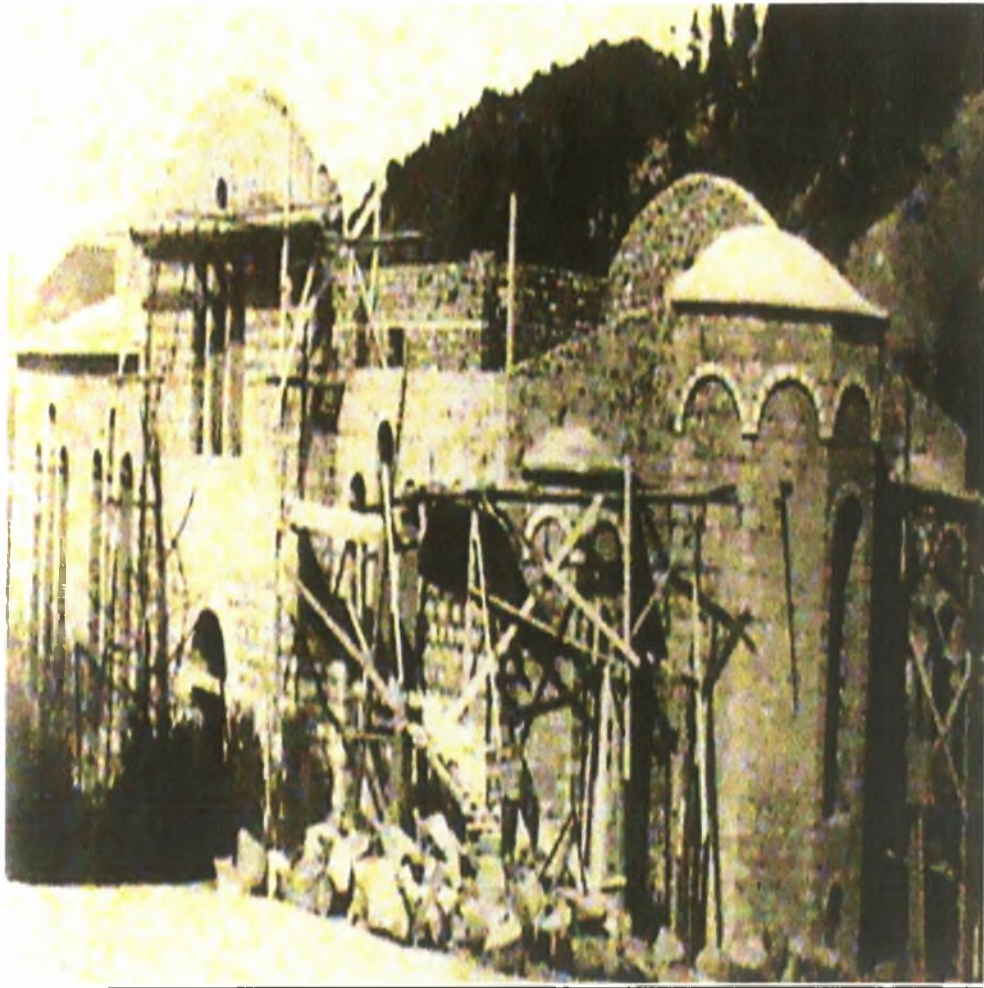
Περιοχή στη Πρασιά η " Βατόβρυση"

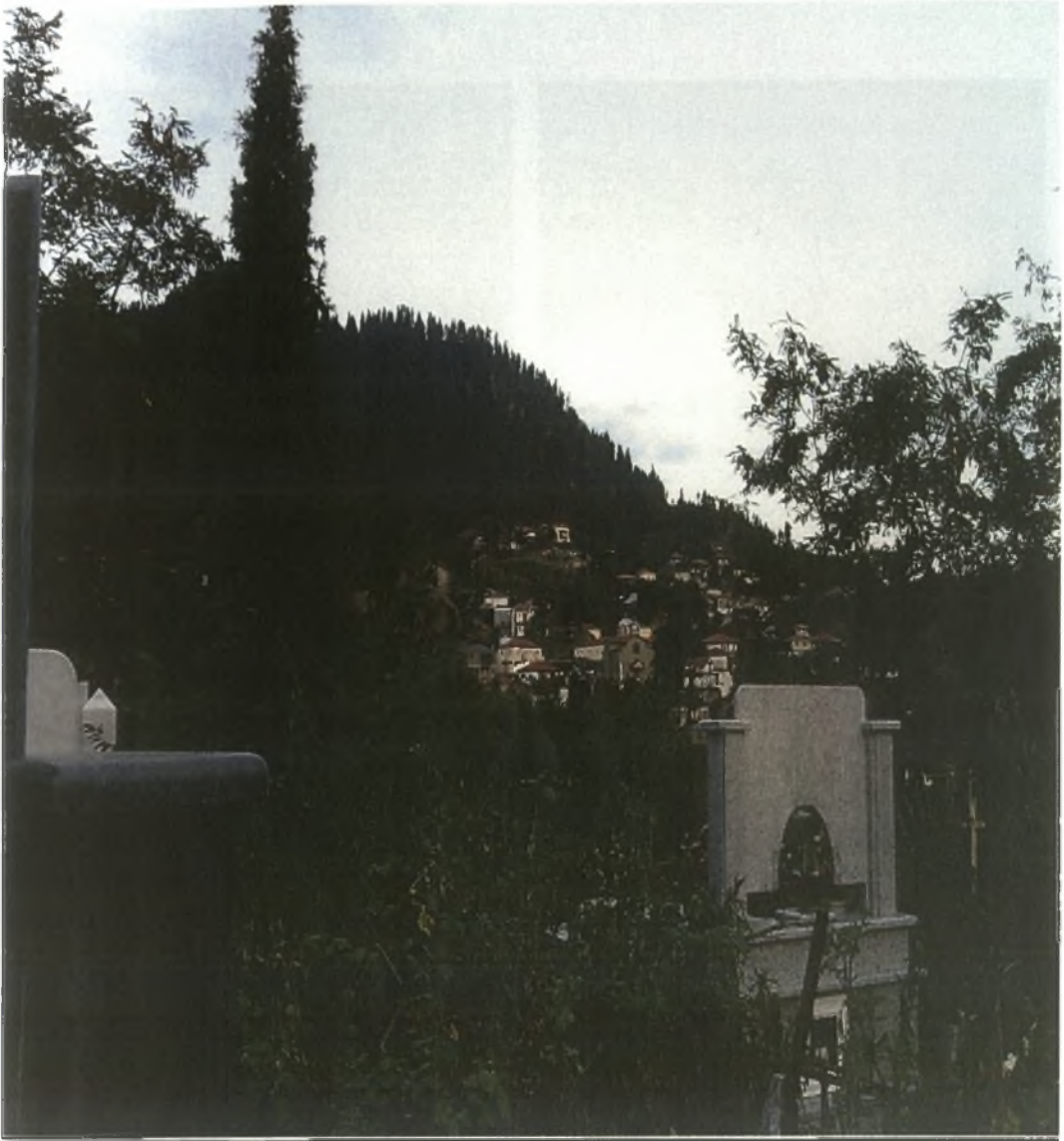
Πανοραμική θέα της Πρασιάς από το βουνό κούτσουρο.

Κάτοικοι του χωριού Ραυτόπουλο.

Επί της κατασκευής της εκκλησίας του χωριού Αγίας Παρασκευής.

Άποψη του χωριού Ραυτόπουλο από την Αγία Τριάδα.

ΣΚΕΥΗ

Παλιός τέντζερης

Παλιά λαδίκια

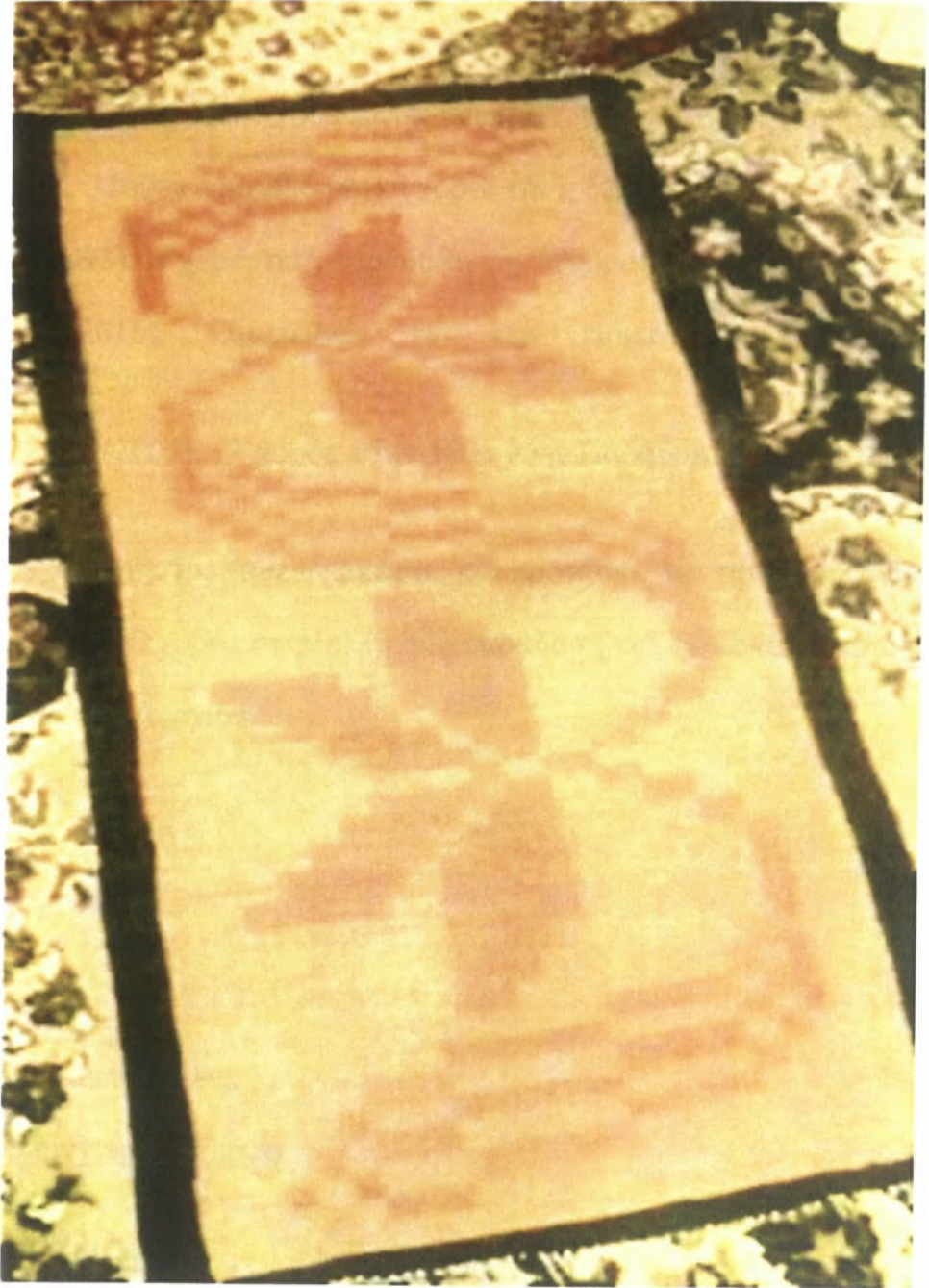
Παλιό ταγί

Μπαλάντζα

Σήτα

Υφαντό χαλί

5.2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξιάκης, Ν. (2008). Το Αγραφιώτικο Ιδίωμα
- Βαβρίτσας, Ν. (2008). Παραδοσιακοί χοροί και η διδασκαλία τους
- Δήμας, Η. (1993). Η χορευτική παράδοση της Ηπείρου
- Δήμας, Ι. (2010). Σημειώσεις για την ειδικότητα Ελληνικών Παραδοσιακών χορών
- Ζωγράφου, Μ. (2003). Ο χορός στην Ελληνική Παράδοση, Αθήνα : Art Work
- Μήτσιος, Κ. (2010). Εκ βαθέων σκέψεις και προτάσεις για την Ευρυτανία
- Πραντσιδής, Ι. (). Ο χορός στην ελληνική παράδοση και διδασκαλία του, Αιγίνιο : Εκδοτική Αιγινίου.

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις:

<http://www.evrytania-blogs.gr>

Συνεντεύξεις από κατοίκους των περιοχών:

Σταυρούλα Αζούκη: Γεννήθηκε στο Ματσούκι Αργινίου το 1950. Οι γονείς της ήταν από το Ραυτόπουλο Ευρυτανίας. Τελείωσε τη Μαράσλειο παιδαγωγική Ακαδημία στην Αθήνα, ύστερα εργάστηκε 16 χρόνια ως δασκάλα στο δημοτικό σχολείο Ραυτοπούλου .

Γεώργιος Ευαγγελοδήμος: Γεννήθηκε το 1944 στο Ραυτόπουλο. Οι γονείς του γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στο Ραυτόπουλο. Τελείωσε την παιδαγωγική Ακαδημία

Αλεξανδρούπολης. Εργάστηκε ως δάσκαλος 20 χρόνια στο Ραυτόπουλο Ευρυτανίας.

Ελένη Μπασιάνη: Γεννήθηκε στη Πρασιά το 1936 αλλά παντρεύτηκε στο Ραυτόπουλο όπου μένει μόνιμα.

Δημήτριος Ντασιώτης: Γεννήθηκε στη Πρασιά το 1938. Οι γονείς του γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στη Πρασιά. Τέλειωσε τη παιδαγωγική Ακαδημία στη Ρόδο. Εργάστηκε 25 χρόνια στο Αργίνιο και στη Πρασιά ως εκπαιδευτικός.

Μαρία Μπράζα: Γεννήθηκε το 1925 στα Τοπόλιανα Ευρυτανίας. Παντρεύτηκε στο Ραυτόπουλο και ζει όλα τα χρόνια μόνιμα εκεί.

Φάνης Παπαδήμος: Γεννήθηκε το 1930 στο Ραυτόπουλο όπου μένει μόνιμα εκεί.

Ιερέας Λάμπρος Παπαδήμος: Γεννήθηκε το 1916 στο Ραυτόπουλο όπου μένει μόνιμα και είναι Ιερέας στην Εκκλησία του χωριού.

Σταυρούλα Μπράζα: Γεννήθηκε στα Κέδρα το 1964, παντρεύτηκε στο Ραυτόπουλο όπου κατοικεί μόνιμα.

